

Als besluit van deze bijdrage verwijzen we graag naar een citaat van de befaamde Engelse jurist Jeremy Bentham³⁴: – “*Onschuldigen hebben geen voordeel om te zwijgen. Onschuldigen claimen het recht om te spreken, zoals schuldigen zich beroepen op het voorrecht om te zwijgen.*”

De vereniging van onderzoeksrechters heeft als standpunt ingenomen dat ze de richtlijnen vervat in col. 7 niet zal opvolgen. In dat geval worden de richtlijnen van de geadieerde onderzoeksrechter gevolgd.

Marc Bockstaele*

VERVOLGING, BERECHTING EN MAGISTRATUUR

MINNELIJKE SCHIKKINGEN VOOR MILIEUMISDRIJVEN IN VLAANDEREN

Sinds de begindagen van het milieurecht vormen schendingen van de milieuwetgeving *quasi* steeds wanbedrijven¹. De mogelijkheid om milieucriminaliteit af te handelen met een minnelijke schikking of transactie bestaat dan ook maar sedert 1984, het jaar waarin artikel 216 *bis* Sv werd ingevoerd². Het mechanisme van het sanctioneringsinstrument is welbekend. De

minnelijke schikking is één van de opties waarmee de procureur des Konings dossiers die op het parket zijn binnengestroomd, kan afhandelen³. De minnelijke schikking berust op een verzoek van zijnentwege aan de dader om een bepaald bedrag te betalen binnen termijn die “*ten minste vijftien dagen en ten hoogste drie maanden*” bedraagt⁴. Het staat de betrokkene vrij op dit voorstel in te gaan of het af te wijzen. Het gevolg van een gunstige respons op het verzoek is vergaand: een betaling van de gevraagde som binnen de bepaalde termijn doet de strafvordering vervallen⁵.

Recent haalde het vervolgingsbeleid van de parketten in milieudossiers uitgebreid de media.

wanbedrijven in artikel 216 *bis* Sv, ingevoerd bij wet van 28 juni 1984 (*B.S.* 22 augustus 1984). Bij wet van 10 februari 1994 (*B.S.* 27 april 1994) werd de toepassingsvoorwaarde dat de aan een ander veroorzaakte schade volledig vergoed dient te zijn versoepeld. Sedert deze wetswijziging kan de minnelijke schikking ook worden voorgesteld wanneer de dader in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkende feit heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan (artikel 216 *bis* § 4 Sv.).

3 We herinneren eraan dat de vertrouwde term ‘minnelijke schikking’ niet voorkwam in de wet van 28 juni 1984. In navolging van het advies van de Raad van State – afdeling Wetgeving, dat bezwaar had gemaakt tegen de term omdat deze teveel deed denken aan een dading in de zin van art. 2044 B.W., stond de wetgever het letterwoord V.S.B.G. voor, dat staat voor ‘verval van de strafvordering tegen de betaling van een geldsom’. Desondanks is de term ‘minnelijke schikking’ steeds gangbaar gebleven. L. Dupont merkte hieromtrent laconiek op: “*Waarover gaat het dan anders, dan over een ‘minnelijke schikking’?*”. Ook de wetgever is zijn eigen juridische fijnzinnigheid inmiddels uit het oog verloren. Sinds de wijziging van artikel 216 *bis* Sv. in 1994 stelt § 4 van dit artikel dat “*het aanvarden van de minnelijke schikking door de dader een onweerlegbaar vermoeden van fout [is]*”. Zie L. DUPONT, “Hoe minnelijk is de minnelijke schikking?”, *Panopticon* 1984, 469-470 en C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht & strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 762.

4 Art. 216 *bis* § 1, lid 1 en lid 2, Sv.

5 Art. 216 *bis* § 1, lid 7, Sv.

34 Jeremy BENTHAM, Londen 15 februari 1748 – 6 juni 1832.

* Gerechtelijke politie Gent

1 Voor een overzicht van de wettelijk bepaalde vrijheidsstraffen en geldboeten: C.M. BILLIET, “Milieurechtshandhaving. De Wet 1998 Productnormen”, *T.M.R.* 2000, (450) nr. 29; C.M. BILLIET, S. ROUSSEAU, A. BALCAEN, R. MEEUS *et al.*, “Milieurechtshandhaving: een databestand voor onderzoek naar de penale en bestuurlijke sanctioneringspraktijk”, *T.M.R.* 2009, (128) nrs. 29 en 30 (tabellen 16 en 18) (voortaan “BILLIET, ROUSSEAU, BALCAEN, MEEUS *et al.* (2009)”).

2 De rechtsfiguur van de minnelijke schikking werd geïntroduceerd in het Belgische strafrecht bij K.B. nr. 59 van 10 januari 1935 (*B.S.* 13 januari 1935). Transigeren door de procureur des Konings was alleen mogelijk voor overtredingen. Nadien werden de toepassingsmogelijkheden van de minnelijke schikking stelselmatig uitgebreid, resulterend in een veralgemeende transactiebevoegdheid voor

Tabel 1. Het aantal zaken in de databank (eventueel met meerdere verdachten) naar type eindbeslissing

		Totaal	2004	2005	2006	2007	2008
Beleidssepot	Gent	158	0	81	58	16	3
	Ieper	9	0	9	0	0	0
	Kortrijk	127	0	85	27	14	1
	Totaal	294	0	175	85	30	4
Minnelijke schikking	Gent	206	0	119	67	17	3
	Ieper	20	3	16	1	0	0
	Kortrijk	47	0	27	17	3	0
	Totaal	273	3	162	85	20	3

Eén van de facetten die in dit publieke debat het voetlicht haalden, betrof de mate waarin prioritaire milieumisdrijven worden afgehandeld met een transactievoorstel.⁶ Vaststelling is en blijft dat er tot op vandaag, beschrijvende statistiek op basis van geaggregeerde gegevens uitgezonderd, amper kennis bestaat over de concrete werking van het instrument in de beteugeling van milieumisdrijven⁷.

In het SBO-project *Environmental law enforcement: a comparison of practice in the criminal*

and the administrative tracks (2007 – 2011) voeren we systematisch onderzoek naar de penale en bestuurlijke sanctioneringspraktijk aangaande schendingen van de milieuwetgeving. De hoeksteen van het onderzoek bestaat uit een databestand, dat we tussen april 2007 en december 2009 hebben opgebouwd. Voor een beschrijving en verantwoording van het concept en de bouw van deze databank verwijzen we naar Billiet, Rousseau, Balcaen, Meeus *et al.* (2009). Hier willen we er enkel op wijzen dat het databestand in verschillende opzichten uniek is voor Europa, o.m. omdat het alle fasen van het penale en bestuurlijke sanctioneringstraject documenteert, van de verbalisering tot en met de uitvoering van eventuele sancties met gebruik van dwang, en omdat het daarbij individuele (vs. geaggregeerde) data samenbrengt. Het luik dat het penale en het bestuurlijke voortraject documenteert, werd na kwaliteitscontrole afgerond einde de zomer van 2009. Hier volgen de eerste bevindingen inzake het gebruik van minnelijke schikkingen door het openbaar ministerie. In de lente van 2011 zal het databestand in bewerkte vorm *online* gaan en vrij ter beschikking staan van geïnteresseerde gebruikers.

door de correctionele parketten (gegevensbank van het College van procureurs-generaal: http://www.just.fgov.be/statistique_parquets/index.html). Achtergrondinformatie: J. VAN DEN GERGHE, “Een overzicht van de actuele toestand van het vervolgingsbeleid van de parketten in Vlaanderen”, in J. VAN DEN GERGHE (ed.), *Vervolging en handhaving inzake milieudelicten*, Diegem, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1994, 3 – 42; R. MORTIER, “De behandeling van leefmilieudossiers door het openbaar ministerie. Analyse van de situatie in Nederlandstalig België”, in J. VAN DEN GERGHE, *De handhaving van het milieurecht*, Mechelen, Kluwer Uitgevers, 2002, 17 – 41.

6 Aldus de reeks persberichten op 26 oktober 2009 en de navolgende dagen. Rechtstreekse aanleiding voor de media-aandacht was het antwoord op een mondeling gestelde parlementaire vraag van S. VAN HECKE van 21 oktober 2009 (Vr. nr. 15.524 S. VAN HECKE “m.b.t. de opvolging van PV’s van de Vlaamse milieu-inspectie door de parketten 2008-2009”). De vraag kon wegens tijdsgebrek geen mondelinge behandeling krijgen en werd hierom als schriftelijke vraag in de parlementsstukken opgenomen. – Vr. en Antw., Kamer, 9 december 2009, 129-130. Het antwoord op de vraag is er niet gepubliceerd aangezien het reeds rechtstreeks naar VAN HECKE was toegestuurd. Het kan wel op internet worden gevonden met een intikken van gerichte zoektermen.

7 Zie vnl., benevens het antwoord op net vermelde parlementaire vraag: Vr. en Antw., Senaat, 2 december 2003, 328 – 334 (Vr. nr. 3-243 H. VANDENBERGHE d.d. 5 september 2003, “Milieudelicten – seponering”), met beschrijvende statistiek voor de jaren 1992 – 2002 die de volledige dossierinstroom bij de ‘Vlaamse’ parketten betreft; Vr. en Antw., Kamer, 25 augustus 2008, 8142 – 8151 (Vr. nr. 61 S. VAN HECKE d.d. 16 april 2008, “Opvolging processen-verbaal van Vlaamse milieu-inspectie door parketten”), die de dossierinstroom afkomstig van de Afdeling Milieu-inspectie betreft. Zie ook de jaarstatistieken van het openbaar ministerie over de opsporing en vervolging van strafzaken

Minnelijke schikkingen: het databestand

De dataselectie betreffende het vooronderzoek in milieustrafzaken omvat dossiers van de parketten van Gent, Ieper en Kortrijk, en meer bepaald:

- de dossiers met de tenlasteleggingscode 64 of 66 die in het jaar 2005 toekwamen bij de parketten van Gent en Kortrijk en waarin mettertijd een minnelijke schikking werd voorgesteld die werd aanvaard of een beleidssepot gebeurde;
- de dossiers met deze tenlasteleggingscodes waarin het Ieperse parket in 2005⁸ een schikkingsvoorstel deed dat werd aanvaard of tot een beleidssepot overging.⁹

De selectie sluit welbewust aan op de dataselectie voor het kernbestand, dat o.m. de vonnissen omvat die in zaken met de zelfde tenlasteleggingscodes in de jaren 2003 – 2006 werden geveld door de correctionele rechtbanken van Brugge, Dendermonde, Gent, Ieper, Kortrijk,

8 Bij verwerking van de data bleken er toevallig drie dossiers uit 2004 en één dossier uit 2006 in de selectie te zijn meegegeven. We hebben ze in de dataverwerking meegenomen.

9 De dossiers met tenlasteleggingscode 64 vormden een uitgesproken meerderheid. De afwijzing van een schikkingsvoorstel, uitdrukkelijk of impliciet door ontstentenis van betaling, leidt niet noodzakelijk tot vervolging. In een fractie van de dossiers wordt daarop tot een beleidssepot besloten. In het jaar 2009, bv., werd in 36 van de 210 dossiers met tenlasteleggingscode 64 waarin het Gentse parket een schikkingsvoorstel deed betwisting gevoerd, wat in 10 van de betrokken dossiers vervolgens tot een sepot leidde. – Jan Van den Berghe, e-mail d.d. 1 april 2010. De zaken die in 2005 bij het parket in Gent en Kortrijk toekwamen en waarin een schikkingsvoorstel werd afgewezen, waarna vervolging werd ingesteld of een beleidssepot gebeurde, zitten ook in onze databank maar we kunnen ze niet systematisch identificeren. Idem voor de schikkingsvoorstellen die in Ieper in 2005 werden geformuleerd en afgewezen, waarna vervolging of beleidssepot volgden. Voor de mogelijkheid tot uitbouw van dit onderdeel van de databank danken we de parketmagistraten en griffiemedewerkers bij de correctionele rechtbanken van Gent, Ieper en Kortrijk voor alle steun en hulp die we mochten ontvangen bij de dossieropzoe-king en data-inzameling.

Oudenaarde en Veurne. Het onderzoek wil immers o.m. de kans schatten dat milieuzaken die toekomen bij de parketten doorstromen naar de strafrechter (eerste aanleg en vervolgens beroep) dan wel door de procureur des Konings worden afgehandeld via een beleidssepot of via een minnelijke schikking.¹⁰

Tabel 2. De verdachten

	Aantal verdachten	Rechts-persoon	Natuurlijke persoon
Beleids-sepot	367	39	328
Minnelijke schikking	290	92	198
Totaal	657	131	526

De binnenkomende milieudossiers blijken voor-namelijk natuurlijke personen in het vizier te nemen (80,1% van de verdachten). Daarom treft het des te meer dat de wederrechtelijke feiten voor twee op de drie rechtspersonen tot een min-nelijk schikkingsvoorstel leiden, waar voor de natuurlijke personen in haast twee op drie gevallen een beleidssepot er het resultaat van is.

10 Voor de verantwoording van de dataselectie in functie van de onderzoeksdoelstellingen: BILLIET, ROUSSEAU, BALCAEN, MEEUS *et al.* (2009), nrs. 9 – 16, inzonderheid nr. 14. Omdat we enkel interesse hebben voor eindbeslissingen waarin een beleid wordt gevoerd, worden de technische sepots in milieuzaken niet bij het onderzoek betrokken. We willen er echter wel op wijzen dat een technisch sepot het einde vormt van een belangrijke fractie milieudossiers. In de jaren 1992 – 2002, waarvoor de volledige instroom van dossiers bij de ‘Vlaamse’ parketten is gedocumenteerd, werden 58,34% van de milieuzaken zonder gevolg gesteld, waarvan haast de helft om procestechnische redenen, “*in de meeste gevallen omdat de bewijzen onvol-doende waren of omdat de dader niet geiden-tificeerd kon worden*”. - *Vr. en Antw.*, Senaat, 2 december 2003, (328) 331 en 332 (Vr. nr. 3-243 H. VANDENBERGHE, o.c.). In het antwoord op de recente parlementaire vraag van S. VAN HECKE, die uitsluitend de verbalisering door de Afdeling Milieu-inspectie betreft, de gespecialiseerde toezichthouder bij uitstek, ligt het percentage technische sepots bedui-dend lager, zonder echter verwaarloosbaar te worden: 9,62 % technische sepots voor de instroom op de parketten tussen 01/01/2008 en 30/06/2009 (voortgangstaat 10/07/2009).

De dossierinstroom: prioriteitstelling

Tabel 3. De geschonden wetsbepalingen

Geschonden wetsbepalingen	Aantal TLL	% van het totale aantal TLL
Afvalstoffendecreet 1991		
art. 12 decreet – vervuilingsverbod	126	36,52
overige*	27	7,83
Totaal	153	44,35
Milieuvergunningsdecreet 1985		
Art. 22 lid 1 decreet – naleving exploitatievoorwaarden	63	18,26
Art. 4 § 1 decreet – vergunningsplicht	26	7,45
Art. 4 § 2 decreet – meldingsplicht	12	3,48
Overige (art. 22 lid 2 decreet – zorgplicht)	7	2,03
Totaal	108	31,30
Meststoffendecreet 1991		
Art. 16 § 1 decreet – vervuilingsverbod	12	3,48
Art. 7 § 2 decreet – mestafzetdocument	12	3,48
Overige*	29	8,41
Totaal	53	15,36
Andere wetgevingen		
Wet 1971 Oppervlaktewateren – art. 2 – vervuilingsverbod	12	3,48
Wet 1973 Geluidshinder – art. 2 K.B. 24 februari 1977 – geluidsniveau openbare inrichtingen	10	2,90
Overige*	9	2,61
Totaal	31	8,99
Algemeen totaal	345	100%

Het gemiddelde aantal tenlasteleggingen per verdachte bedroeg 1,13 voor de verdachten die een minnelijk schikkingsvoorstel kregen (vs. 1,08 bij beleidssepot). Wanneer we nagaan welke wetgeving geschonden werd, merken we dat het transactiebeleid zich toespitst op de drie wetgevingen die ook centraal staan in het vervolgingsbeleid.

Afvalstoffendecreet 1981, Milieuvergunningsdecreet 1985 en Meststoffendecreet 1991 staan samen voor meer dan 90% van de tenlasteleggingen¹¹. Wetteksten waarvoor niet één tenlaste-

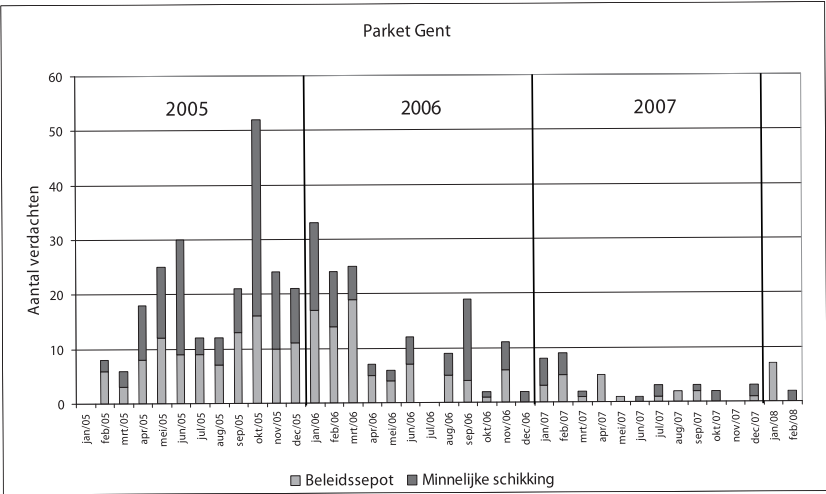
legging voorkomt in de dossierstroom, omvatten de regelgeving bij en krachtens de Wet 1969 Bestrijdingsmiddelen, het Grondwaterdecreet 1984, Wet 1985 Niet-ioniserende stralingen, de Wet 1993 Ecotaksen, de Wet 1994 Ioniserende stralingen, de Wet 1994 Milieukeur, het Decreet 1995 Algemene bepalingen milieubeleid, het Samenwerkingsakkoord 1996 Verpakkingsafval, de Wet 1998 Productnormen, de Wet 1999 Marie-nemilieu en het Samenwerkingsakkoord 1999 Seveso II¹². Het lijkt er echt wel op dat er in deze materies zo goed als niet geverbaliseerd wordt.

Opvallende vaststellingen bij vergelijking met de zaken waarin wordt vervolgd, betreffen de milieuvergunningswetgeving en de geluidshinderwetgeving. Waar minnelijke schikkingen bij schendingen van de milieuvergunningswetgeving voor haast 20% schendingen van exploitatievoorwaarden betreffen en slechts voor ca. 7,5% en 2% schendingen van de vergunningsplicht resp. de zorgplicht ex artikel 22 lid 2 decreet, betreffen schendingen van de vergunningsplicht en de zorgplicht goed 13% resp. 5% van de tenlasteleggingen waarover de strafrechter zich moet uitspreken en zakken de schendingen van exploitatievoorwaarden op dat niveau terug tot een 5% van de tenlasteleggingen. En waar schendingen van de geluidshinderwetgeving amper zichtbaar zijn in de dossierstroom die tot minnelijke schikkingen leidt, vormen tenlasteleggingen in dit verband, meer bepaald artikel 2 K.B. 1977 Geluidsniveau in openbare inrichtingen, ruim 5% van het contentieux dat voor de strafrechter wordt gebracht.¹³

In de types verontreiniging waartoe de overtredingen leiden, domineren afvalproblemen op zeer uitgesproken wijze. De dossiers met luchtverontreiniging overlappen doorgaans deze met afvalproblemen, nu een reeks tenlasteleggingen het verbranden van afval betreft.¹⁴

11 In de dossiers die voor de strafrechter werden gebracht, nemen deze drie wetgevingen haast 80% van de tenlasteleggingen voor hun rekening. BILLIET, ROUSSEAU, BALCAEN en MEEUS (2009), nr. 19.
12 Vergelijk met BILLIET, ROUSSEAU, BALCAEN en MEEUS (2009), *ibid.*

Figuur 1. Parket Gent: doorstroomtijd van de dossiers

Tabel 4. Vormen van verontreiniging en hinder (aanwezig bij minstens 5% van de tenlasteleggingen)

Verontreiniging	Aantal tenlasteleggingen
Afval	170
Lucht	60
Geluid	47
Oppervlaktewater (incl. zee)	32
Geen info beschikbaar	30
Gevaarlijke stoffen	27
Bodem	24
Geur	22
Geen verontreiniging	20
Overige	8

Eenvoudige toepassingen

De wettelijke regeling van de minnelijke schikking houdt rekening met relatief complexe situaties, o.m. misdrijven waarbij aan een ander schade werd berokkend¹³, kosten (analyses, deskundig onderzoek) werden veroorzaakt¹⁴, of zaken betrokken zijn die met toepassing van artikel 42, 1° en 2° en 43 Sw verbeurd te verklaren zijn¹⁵. In het databestand blijken vooral eenvoudige

dossiers voor te komen. Slechts twee minnelijke schikkingsvoorstellen maken gewag van te vergoeden kosten en geen enkel schikkingsvoorstel impliceerde afstand of afgifte van verbeurd te verklaren zaken. Voor maar vijftien verdachten ging het schikkingsvoorstel gepaard met een compensatie of een regeling van de burgerlijke aansprakelijkheid t.a.v. derden waaraan de feiten schade berokkenden.

Doorstroomtijd

De relatieve eenvoud van de dossiers ten spijt, blijkt de stap naar een minnelijk schikkingsvoorstel geregeld enige tijd te vergen. Een gedeeltelijke verklaring hiervoor ligt o.i. in een scenario van dossieropvolging gericht op regularisatie¹⁶.

Bedragen

Artikel 216bis § 1, lid 4 Sv bepaalt: “<Het schikkingsbedrag> mag niet meer bedragen dan het maximum van de bij de wet bepaalde geldboete, verhoogd met de opdecieën, en niet minder dan 10 <euro> verhoogd met de opdecieën”. De marges waarin de procureur des Konings pijn in de portefeuille kan toebedelen en hiermee een beleid kan voeren, evenaren dus alleszins deze

13 Ibid.

14 Vergelijk met *ibid.*, nr. 21. Ook voor de strafrechter bijten afvalproblemen en geluidshinder de spits af.

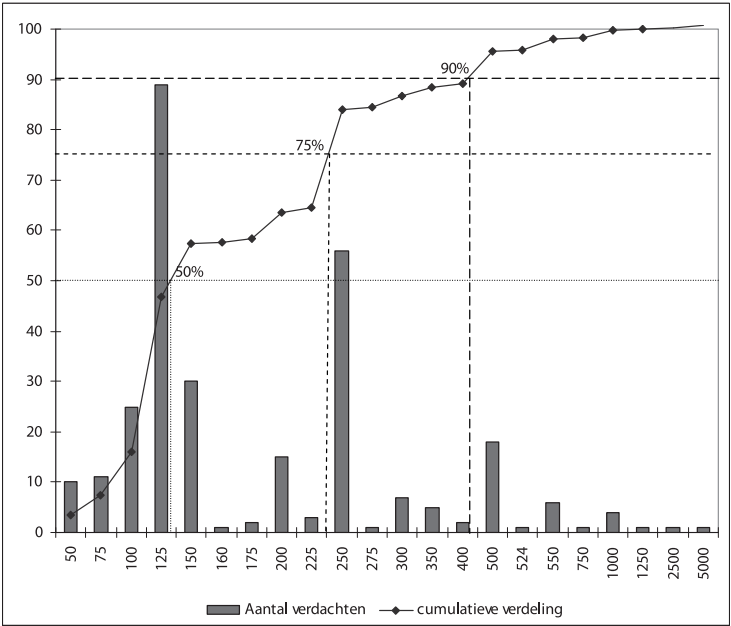
15 Art. 216bis § 4 Sv.

16 Art. 216bis § 1, lid 5, Sv.

17 Art. 216bis § 1, lid 6, Sv.

18 Zie ook *infra*, randnr. 10.

Figuur 2: De te betalen schikkingsbedragen: spreiding

van de strafrechter¹⁹. Waar de gemiddelde beboetingsbedragen in de milieustrafrecht-spraak reeds onverwacht laag liggen – 3.787 resp. 14.569 g in eerste aanleg en 7.061 resp. 10.733 g in beroep voor natuurlijke dan wel rechtspersonen -- liggen de minnelijke schikkingsbedragen, de wettelijke mogelijkheden ten spijt, nog ontzettend veel lager²⁰. Welke handhaving -- leedtoevoeging, algemene en individuele preventie -- realiseren dergelijke minieme bedragen?

Tabel 5. De te betalen schikkingsbedragen²¹

	Minimum bedrag	Maximum bedrag	Gemiddeld bedrag
Rechts- personen	75 euro	5000 euro	381 euro
Natuurlijke personen	50 euro	550 euro	171 euro
Totaal	50 euro	5000 euro	238 euro

19 Overzicht van de wettelijke beboetingsmini- ma en –maxima, voor natuurlijke en rechts- personen: BILLIET, ROUSSEAU, BALCAEN, Meeus *et al.* (2009), nr. 30 (Tabel 18).

20 De databank bevat (meestal) geen informa- tie over de schikkingsvoorstellen die niet werden aanvaard door de verdachte, maar dit gegeven is niet van aard om de boven- staande gegevens te ontkrachten.

Motivatie en actie ondernomen door betrokkenen

De schikkingsvoorstellen worden in regel gemoti- veerd met de laconieke vermelding dat er “*vol- doende bezwaren*” toe bestaan. Interessant is dat voor zeker één op drie tenlasteleggingen een terugkeer naar de legaliteit was vastgesteld. Het ontbreken van enige regulariserende actie kon verband houden met de aard van de wetschending die, eens gepleegd, onherroepelijk was en zich niet tot regularisatie leende (bv. het niet vervullen van een tijdstipgebonden kennisgevingsplicht).

Tabel 6. Minnelijke schikking en regularisatie

Acties ondernomen door verdachten	Aantal tenlasteleggingen
Geen info beschikbaar	126
Geen regulariserende actie	98
Regulariserende actie (positieve inspectie normconformiteit)	121

21 Voor alle duidelijkheid: dit zijn de daadwer- kelijk te betalen schikkingsbedragen. Er moet geen verhoging met opdecimen wor- den bij gerekend.

Betaling

De meest gebruikelijke betalingstermijnen bedragen 45 of 30 dagen (206 resp. 54 op 290 voorstellen) (voor 30 verdachten geen informatie omtrent dit punt).

Slotopmerking

De hamvraag bij het afsluiten van dit korte stukje betreft uiteraard de impact die de nieuwe milieuhandhavingswetgeving, en meer bepaald de nieuwe veralgemeende mogelijkheid tot bestuurlijke beboeting van milieumisdrijven, zal hebben op het gebruik dat de procureur des Konings van de minnelijke schikking maakt²². Sterke punten van het instrument zijn alleszins dat de bedragen wettelijk gezien heel wat hoger kunnen komen te liggen dan thans het geval is en dat een '*Lik op stuk*'-beleid ook tot de mogelijkheden behoort. Beleidsmatig gezien zijn beide aspecten belangrijk²³.

Carole M. Billiet
Sandra Rousseau
Roel Meeus
Annelies Balcaen*

22 Titel XVI Decreet 1995 Algemene bepalingen milieubeleid, ingevoegd bij decreet van 21 december 2007 tot aanvulling van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid met een titel XVI 'Toezicht, handhaving en veiligheidsmaatregelen' (BS 29 februari 2008) (inwerkingtreding: 1 mei 2009), reeds bij herhaling gewijzigd.

23 Het belang van een *Lik op stuk* – effect voor de doeltreffendheid van het sanctioneringsbeleid wordt o.m. beklemtoond in de Nederlandse wetgevingsleer omtrent rechtshandhaving. Zie X., *De 'Tafel van elf', een veelzijdig instrument*, Den Haag, Ministerie van Justitie – Expertisecentrum Rechtspleging en Rechtshandhaving, oktober 2006, 16: "*Een snelle sanctieoplegging (lik-op-stuk-beleid) heeft meer invloed dan een latere sanctieoplegging*".

* Met dank aan het IWT voor de financiering in het kader van het SBO-project *Environmental law enforcement: a comparison of practice in the criminal and the administrative tracks* (2007 – 2011) (promotor Prof. Dr. L. Lavrysen; projectauteur en -coördinator Dr. C.M. Billiet). Projectwebsite: www.environmental-lawforce.be.

De informatie-inzameling voor deze bijdrage werd afgesloten op 1 april 2010. We danken Jan Van den Berghe voor commentaar bij een eerste presentatie van de hier weergegeven resultaten op 29 maart 2010.